

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

MOPITLO/PHUPU 2024

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 22.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

Badišiša ditaelo ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.

1. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tše o nyakago go di araba.

2. Lephephe le le arotšwe ka DIKAROLO TŠE NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Papadi/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Kanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)

3. Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tšwa dikarolong TŠE PEDI.

KAROLO YA A: PADI
Araba potšišo ya padi yeo o ithutilego.

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA
Araba potšišo ya papadi/terama yeo o ithutilego.

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA
Araba dipotšišo ka moka tša dikanegelokopana.

KAROLO YA D: THETO
Araba dipotšišo ka moka tša theto.

Šomiša lenaneotekolo.

4. Latela ditaelo ka šedi go KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
5. Nomora dikarabo tša gago gabotse go swana le ka fao di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
6. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
7. Nako ye e akanywago: Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 75 KAROLONG YE NNGWE le YE NNGWE.
8. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega.

LENANEOTEKOLO:**KAROLO YA A: PADI****Araba potšišo E TEE ka padi yeo o ithutilego.**

NOMORO YA POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	35	5
2. <i>Dilo tšela ke batho</i>	35	8

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**Araba potšišo E TEE ka papadi/terama yeo o ithutilego.**

3. <i>Di šitile Phaahla</i>	35	11
4. <i>Ga le batswadi ba selo</i>	35	14

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**Araba dipotšišo KA MOKA tša dikanegelokopana.**

5.1 'O moipolai yo a sa llelwego'	18	17
-----------------------------------	----	----

LE

5.2 'A tla a hwa letsoalo'	17	18
----------------------------	----	----

KAROLO YA D: THETO**Araba dipotšišo KA MOKA tša theto.**

6.1 'Wena lebitla'	18	20
--------------------	----	----

LE

6.2 'Steve Biko'	17	21
------------------	----	----

LENANEOTEKOLO:

Dira leswao (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABILWEGO	LESWAO (✓)
A: PADI	1.1 LE 1.2 GOBA 2.1 LE 2.2	1	
B: PAPADI/TERAMA	3.1 LE 3.2 GOBA 4.1 LE 4.2	1	
C: KANEGELOKOPANA	5.1 LE 5.2	1	
D: THETO	6.1 LE 6.2	1	

HLOKOMELA: Kgonthišiša gore o arabile dipotšišo go tšwa dikarolong TŠE PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o kgone go araba dipotšišo.

1.1 SETSOPOLWA SA A

Ka ntle ga go senya sebaka Kgoši Nkgotlelele o ile a re:

'Wena Tetedi, ke go nyaka dipholo tše pedi gonabjalebja.'

'Tše pedi, sebatakgomo?'

'Aowa, a e be tše tharo.'

'E le gore ke sentše eng, mong wa ka?'

5

'O be o amogelelang magadi a Sefatamollo o tseba gabotsebotse gore o nyalela Dianthona?'

Le le ilego la thabja ke Dianthona le ile la fahlogelwa le ke yena Dianthona ka noši. Le yoo e sego yena o be a swanetše go thaba ka tshwanelo. Lethabo leo feela le ile la tla la a fetwa ke manyami ao le yena ka noši a a fahlogetšego, ka gore kgoši o ile go yena.

10

'Wena Dianthona ke go nyaka dipholo tše pedi gonabjalebja.'

'Tše pedi, taurabatho?'

'Aowa, a e be tše tharo?'

'E le gore ke sentše eng, sebatakgomo?'

15

'Ga se wa tla go mpegela ge Sefatamollo a go hlanogetše etšwe **dinkgo di tšhologa** e le gore palo ya magapa ga le sa e tseba. Gapegape, ga o na tokelo ya go bula mašaka a Sefatamollo le go ntšha palo yeo e go kgotsofatšago go ka ba magadi a a nyalago Kgabagare. Ya boraro ke ya ge re kgobokane fakhwi ka lebaka la sello sa Sefatamollo sa ka mokgwa woo o mo dirilego ka gona.'

20

[Letl.168–169]

1.1.1 Kgetha karabo ya maleba.

Molwantšhi wa padi ye ke ...

- A Nkgotlelele.
- B Sefatamollo.
- C Mmatshupo.
- D Dianthona.

(1)

1.1.2 Laetša gore baanegwa ba ba latelago ba tswalana bjang.

- (a) Kgoši Nkgotlelele le Kgoši Ntweleng
- (b) Sefatamollo le Ntshwarele
- (c) Kgoši Tetedi le Mmatshupo

(3)

- 1.1.3 Hlatsela ka dintlha TŠE NNE gore ditiragalo tša setsopolwa se ke tša tikologo ya segologolo. (4)
- 1.1.4 Kgoši Nkgotlelele o tšweletšwa e le kgoši ya go ba le boitshepo. Kgonthiśiša taba ye ka ntlha E TEE go tšwa setsopolweng se. (1)
- 1.1.5 Ke mohuta ofe wa thulano wo o bonalago magareng ga Kgoši Nkgotlelele le Tetedi? Fahlela. (2)
- 1.1.6 Ka dintlha TŠE PEDI laetša tema ye e kgathwago ke moanegi ka tšhomišo ya poledišano setsopolweng se. (2)
- 1.1.7 Hlaloša ka fao mongwadi a diriśitšego mmolelwana wo o kotofaditšwego setsopolweng se. (1)
- 1.1.8 Laetša moya wo o fokago setsopolweng se. Tiiša ka lebaka la go kwagala. (2)
- 1.1.9 Akanya maikutlo a Dianthona mabapi le mabaka ao kgoši a mo fago ona tefong ya molato wa gagwe. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

LE

1.2 SETSOPOLWA SA B

... Ka mokgwa woo a bego a selekegile ka gona o ile a be a lata badišana kua madišong, go fihleng a hlaola tšela di nyetšego yoo morwediagwe a di gapa ka noši a ya go ba neela tšona, gona fao ya ba mafelelo le mathomego a tšeo e lego ditabataba tše di hlatselago gore nnete gona mono lefaseng kgomo e tswaletše mphorogohlong wa dithaba. Magadi ale a ile go fihla ga gabowona gwa itshwarwa lehlanya gwa ithwalwa megono ka ge ba be ba tšhetšwe ka a a tonyago etšwe bošego bja ntshe sehlabathakana se letše se tšhumile, gomme gwa gapeletšega gore go be pitšo yeo go yona Mmatshupo a ilego a re:

'Lekgotla le le hlomphegago, ka mahlo le mogopolo le a bona gore go direga eng ka motse wokhwi, le bile le a tseba gore re katana ka mekgwa ye mentši gore tša wona re di dudiše ka a mabedi eupša di a gana. Mo lebakeng la gonabjale nnaena ke beegile sebakeng ka tshwanelo ka gore kgaetšediake, e lego Kgoši Tetedi, o tšwa go nkgana ka mosadi ka ntle ga lebaka le le nyorollago, go tloga fao ke tšwa go tšhela ba Mahlatsemang ka megokgo, batho ba batho le go nthuša ba nthuśitšego ga ka boelwa ke selo.'

[Letl.104]

- 1.2.1 Efa lefelo la tiragalo yeo e tšwelelago temaneng ya 1. (1)
- 1.2.2 Ka ntlha E TEE tsopola tiragalo go tšwa temaneng ya 1 yeo e laetšago tharollo ya bothata bjo Mahlatsemang a bego a lebane nabjo. (1)

- 1.2.3 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša temana ya 1 setsopolweng se. (2)
- 1.2.4 Ngwala legato la thulaganyo leo le tšweletšwago ke setsopolwa se. (1)
- 1.2.5 Hlaloša bokamorago bja setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.2.6 Moya wo o fokago mo setsopolweng se ke ofe. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 1.2.7 Bontšha ponelopele ya gago ka Mmatshupo ge Kgoši Tetedi a mo gana le ngwetši. (2)
- 1.2.8 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša tekolanthago yeo e tšweletšwago ke polelo ya Mmatshupo. (3)
- 1.2.9 Ke thuto efe yeo e tšwelelago pading ye. Fahlela ka lebaka. (1)
- 1.2.10 Hlaloša ka moo mongwadi a reelago baanegwa maina o lebeletše:
- (a) Mahlatsemang
 - (b) Dianthona
- (2)
- [35]**

POTŠIŠO YA 2: DILO TŠELA KE BATHO – MC Mphahlele

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA C

Meisie yena o be a fetogile, a le bonolo, **e le motho wa moriri**. O be a bontšha lerato le tlhompho mo go monna wa gagwe, e lego Setšene Mashudu Makhado. Monna yena o be a mo hlokometše, a mo fepa, a mo swere bjalo ka galase. Mashudu o be a dira bjalo ka ge Meisie a sa hlwe a mo bata ditsebe ka ditshole tša go se fele. 5

Ka mo gae Basi o be a bowa mašegogare goba a sa boe. O be a phela ka go swara batho poo. Go be go sa hlake gabotse gore sethunya seo a bego a se ntšha ka go ponya ga leihlo e be e le sa nnete, gona e le sa mang. Ba ba ntši ba be ba kgolwa gore o šika ka sethunya sa tatagwe, Setšene Makhado. Ba bangwe ba be ba belaela ba re sethunya seo ke sa go bapadiša eupša go se 10
yo a ka lekago go kgonthišiša taba yeo ka bophelo bja gagwe. Ge a šupa motho wa gagwe ka sona a re: *'hands up!'* goba *'your money or your life'* batho ba kgobe ba be ba emišetša diatla godimo gomme Basi a laela *'bafana'* ba gagwe go setšha batho bao le go ba hula.

[Letl. 57–58]

2.1.1 Kgetha karabo ya maleba.

Molwantšhi wa padi ye ke ...

- A Meisie.
- B Mashudu.
- C Lefuno.
- D Mukhabudi.

(1)

2.1.2 Laetša gore baanegwa ba ba latelago ba tswalana bjang.

- (a) Basi le Mashudu
- (b) Meisie le Mashudu
- (c) Meisie le Basi

(3)

2.1.3 Hlatsela ka dintlha TŠE THARO gore ditiragalo tša setsopolwa se ke tša tikologo ya sebjalebjae. (3)

2.1.4 Meisie o tšweletšwa a fetogile e le mosadi wa go loka. Hlatsela ka dintlha TŠE PEDI go tšwa setsopolweng se. (2)

2.1.5 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša seo se ka hlolago thulano magareng ga Basi le Setšene Makhado. (2)

2.1.6 Ka dintlha TŠE PEDI laetša tema ye e kgathwago ke moanegi setsopolweng se. (2)

- 2.1.7 Hlaloša ka fao mongwadi a dirišitšego mmolelwana wo o kotofaditšwego setsopolweng se. (1)
- 2.1.8 Laetša moya wo o fokago temaneng ya 1 setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.1.9 Hlaloša ka fao o ikwago ka gona mabapi le polelo ya Basi ge a re: 'hands up!' goba 'your money or your life'. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

LE

2.2 SETSOPOLWA SA D

Ka kerekeng, banyadi ba ile ba šupa godimo ba ikana go re ga ba na le basadi ba bangwe bao ba ba forilego goba ba ba tšhabetšego. Banyadiwa ba ile ba ikana go re ba tla rata banna ba bona, ba ba hlomphe, ba ba kwa, ba ba latela. Go tloga moo ba ile ba saena dipuku tša moruti, ba atlana. Gona moo boradiswantšho, dikhamera tša bona di be di emaema, ba bangwe ba šikere le dibidiokhamera, ba tšea diswantšho tša paesekopo ya dikhasete. 5

Banyadi le banyadiwa ba rile ge ba etšwa ka mojako wa kereke gwa senyega ka mo ntle. E be e le dikati, dikoša, mekgolokwane le diphala, go fela go kwala: 'Yo a sa rego šatee! O a duma, o duma dilo tša batho'. Boradikuranta ba be ba tsene fase. Yo mongwe o be a ngwala ka 'the wedding of the year' 10 (lenyalo la ngwaga) mola yo mongwe yena a re ke 'the wedding of the century' (lenyalo la ngwagakgolo). Taba yeo e be e ka no ba therešo. Ke mang a bego a ka nagana ka yona nako yeo gore go ka ba banyadi ba dingaka tše nne tše di tšwago ka lapeng le tee gona moo motsaneng wa Tshakuma? 15

[Letl. 75–76]

- 2.2.1 Efa lefelo la tiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 2.2.2 Efa bokamorago bja setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.2.3 Akaretša diteng tša setsopolwa se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 2.2.4 Ke legato lefe la thulaganyo leo le tšweletšwago ke setsopolwa se. Fahlela ka lebaka. (2)
- 2.2.5 Ka dintlha TŠE PEDI bontšha ponelopele ya gago mabapi le ditiragalo tša setsopolwa se. (2)
- 2.2.6 Hlaloša moya wo o fokago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.2.7 Utolla morero wa padi ye. (1)

- 2.2.8 Ke eng seo o ithutilego sona temaneng ya pele go tšwa
setsopolweng se. (2)
- 2.2.9 Laetša ka dintlha TŠE PEDI ka fao mongwadi a atlegilego ka gona
go reela maina a:
- (a) Maphefo
- (b) Mapelo (2)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o kgone go araba dipotšišo.

3.1 SETSOPOLWA SA E

MOTŠHATŠHA:	Ke tlatša seboledi sa mafelelo. Ke bile ke šišinya go le fa maina a barutiši ba go tshwenya, ba dibodu, ba go itira ba bohlale mo motseng.	
NAMELE:	Nna ke ema ka lona leo, gomme ke re Motšhatšha a name a thome a re fe maina le mathata ao a amanago le maina ao.	5
MONAWA:	Monna, re fe, re tla go tlatša.	
MOTŠHATŠHA:	Theepe, yena o re bakiša bannyana ka go ba loba ka tšhelete le go ba nametša koloi ba sa lefe. Gape ga a re rute, o a re balela mohla a leka, mošomo wa barutwana ga a o lekole ka tshwanelo, o no re fa meputso ka hlogo. Mphodi, yena o roga barutwana le gona o re batswadi ba bona ke ditlaela, ga se ba rutege.	10
TLHAKOLANE:	O se lebale Serepelele yo a nwago le rena mabjala <i>dišepining</i> , a re fago le motšoko le matekwane.	15
LEFAGWANA:	Ke a dumela gore le nna le tla ntumelela go bala bao ke ba tsebago le ge ke le ngwanenyana?	
NAMELE:	Re nyaka ba go swana nago basadi gobane nako yela ya gore sa mosadi ke go dumela le go rongwa le ge a sa kwešiše e fetile le bagologolo. O dumeletšwe.	20
LEFAGWANA:	Sa mathomo ke nyaka go tseba gore a ke nako mang?	
NAMELE:	Ke bošego ka ge e šetše e feta iri ya seswai gonabjale.	

[Letl. 12]

3.1.1 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago:

- (a) Namele le Tlhakolane
- (b) Lefagwana le Monawa
- (c) Namele le Theepe

(3)

3.1.2 Tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. Tšweletša dilo TŠE THARO go tiiša se.

(3)

3.1.3 Laetša ka dintlha TŠE THARO ka fao setsopolwa se se tšweletšago phekgogo ka gona.

(3)

3.1.4 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša ponelopele ya gago mabapi le sephetho seo se tšerwego ke komiti ya baithuti ka polelo ya Motšhatšha.

(2)

3.1.5 Ka ntlha E TEE tšweletša tlemollo ya lehuto ya papadi ye.

(1)

- 3.1.6 Hlaloša kgegeo yeo e tšweletšwago ke polelo ya Namele ya mathomo. (2)
- 3.1.7 Na setsopolwa se se ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.8 Maikutlo a gago ke afe ka barutiši ba go swana le Theepe, Mphodi le Serepelele. Tiiša karabo ya gago ka lebaka la go kwagala. (2)

LE**3.2 SETSOPOLWA SA F**

MORWADIHLARE:	Ke a leboga, hlogo ke holofela a tla dira bjalo. Re fe ya bobedi Morena Mašutša.	
MAŠUTŠA:	<i>(O swere bothata, o lapile, o swerwe ke tlala gomme o fegelwa wa kolobe e tsentše nko morokong.)</i> Aa! Ke tla kgopela Mokhuša gore a le digele yona ka boripana.	5
MOKHUŠA:	Go na le bothata bo etla. Yo Namele o na le segwera se segolo le barutwana mo e lego gore o šetše a ba botša gore sekolo se na le tšhelete ye kae le gore ba ka gapeletša sekolo go dira eng ka yona. Gonabjale, o šetše a ba ngwaletše lengwalo la go re sekolo se age dintlwana se be se gogele meetse ka mo sekolong, gomme ge a fetša a re: 'Ke rena barutwana ba gago.'	10
MORWADIHLARE:	Aowa ge! O tagilwe kudu yo Namele. Go itšhupa gore le mohlantšha wola bana ba re barutiši ba re ba re, mohlodi wa ditaba e be e le yena yo Namele.	15
MOHWITI:	Moisa yo o fa kudu. Nna o tloga a ile a nthekela ntsupi ya lebotlelo la bjala bja Sekgowa makga a mantši. Go bontšha gore o be a ntira nkunkurobala.	
MOKGOPU:	Mohlomongwe o be a no go fa mokgalabje, eupša ka ge e le sediba sa tlase a ilalo, di a mo swanela ditšhila tše ka moka.	20
KALELANE:	Aowa ruri! Yo Namele o swanetšwe ke go rakwa thwi!	

[Letl. 99]

- 3.2.1 Kgetha karabo ya maleba.
Na molwantšhwa wa papadi ye ke mang?
- A Morwadihlare
B Mohwiti
C Mokhuša
D Namele (1)
- 3.2.2 Mantšu a ka mašakaneng a bitšwa eng? Hlaloša tirišo ya wona go ya ka setsopolwa se. (2)

- 3.2.3 Efa meholo YE MERARO ya poledišano ya setsopolwa se. (3)
- 3.2.4 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša semelo sa Namele go ya ka polelo ya Mohwiti setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (4)
- 3.2.5 Ka dintlha TŠE PEDI laetša ponelopele ya gago mabapi le diphiri tše barutwana ba di utollotšego ka Namele. (2)
- 3.2.6 E ka ba mongwadi o atlegile go tlemolla lehuto la papadi ye? Tiiša ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.7 Akanya moya wo o fokago wa setsopolwa se. (1)
- 3.2.8 Ka dintlha TŠE PEDI utolla se o ithutilego sona ka Namele go tšwa go setsopolwa se. (2)
- [35]**

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA G

NKARENG:	Ngwanake ga a sa kgona go tsena sekolo gabotse ka lebaka la bjona bjala bjoo.	
MOLOKI:	(O mo tomolela mahlo) O nyaka go mpotša gore morwediago o šetše a enwa bjala?	
NKARENG:	Pulane ga a nwe bjala moruti. Setongwane ke yena a mo gapeletšago gore a se lebelele tša sekolo, eupša a lale a rekiša bjala le bošego.	5
MOLOKI:	O re o direla eng seo?	
NKARENG:	O re ge banwi ba bjala ba rekišetšwa ke motho wa mosadi ba reka kudu.	10
MOLOKI:	Ditaba tša gago di tloga di le bothata, mohumagadi.	
NKARENG:	Nna ke bile ke nagana le go hlala.	
MOLOKI:	Aowa Ngwanake, Modimo ga a rate tlhalano. (O tšea Beibele o a e phetla) O a kwa gore mo lengwalong la Mateo kgaolo ya lesomesenyane, temaneng ya senyane go thweng?	15
NKARENG:	Go thweng, moruti?	
MOLOKI:	Yona e balega ka mokgwa wo. (O a bala) Ge e le nna ke le botša ke re: Motho yo a hlalago mosadi wa gagwe, ge e se ka lebaka la bootswa, gomme a tšea yo mongwe mosadi, o dira bootswa. Polelo ye ga e re ge go hlalwa mosadi fela, e šupa le ge go hlalwa monna. A bjale o nyaka go dira sebe?	20
NKARENG:	Ke a le kwa, moruti. A bjale ke direng ge ditaba di šošobantše sefahlego ka mokgwa wo?	

[Letl:28]

4.1.1 Laetša tswalano ya baanegwa ba ba latelago:

- (a) Moloki le Nkareng
- (b) Nkareng le Setongwane
- (c) Pulane le Nkareng

(3)

4.1.2 Tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. Tšweletša dilo TŠE THARO go tiiša se.

(3)

4.1.3 Ka ntlha E TEE tšweletša tlemollo ya lehuto ya papadi ye.

(1)

4.1.4 Laetša ka dintlha TŠE PEDI ka fao setsopolwa se se tšweletšago kgodišo ya bothata ka gona.

(2)

4.1.5 Ka dintlha TŠE THARO tšweletša ponelopele ya gago mabapi le polelo ya Nkareng ya mathomo.

(3)

4.1.6 Na setsopolwa se se ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI.

(2)

- 4.1.7 Na mongwadi o atlegile go tšweletša kgegeophetogi papading ye? Tiiša ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.8 Polelo ya Nkareng ya mafelelo e utolla maikutlo a mohuta mang. Fahlela. (2)

LE**4.2 SETSOPOLWA SA H**

NKARENG:	Ke dirile phošo ya eng mola ke nyaka go phološa ngwanake? Ke gore ke nnete lefotwana e sego la gago o hloba le gaela, eye?	
SETONGWANE:	Bona bjale gore re letile thojana bjang? Ge nkabe o nkwele ge ke be ke re o se ye maphodiseng, tše ka moka nkabe di se gona.	5
NKARENG:	Re be re tlo dula le taba ye go fihlela neng? Afa o a lemoga gore taba ye ya gago le Phafana e gobaditše nna le Pulane moyeng?	
SETONGWANE:	Ga ke gane, Nkareng, eupša ke tshwenywa le ke taba ya gore re ilo tšea tšhelete ya go bušetša Phafana kae?	10
NKARENG:	Aowa Setongwane, sa re: 're ilo' e re wena o ilo e tšea kae.	
SETONGWANE:	A o lebetše gore re e jele ka moka, ke ra le yena yola Pulane?	15
NKARENG:	Nna Phafana ga se a mpha tšhelete, o e neile wena.	
SETONGWANE:	O bolela bjang bjale mogatšake? A ke re le Pulane ke hlatse ya gore ke le aroletše yona?	
NKARENG:	Nna o mpoditše ge tšhelete yeo e le ya mašokotšo a gago a tšhelete ya bjala.	20
MAHLODI:	(O ba tsena gare) Aowa, batho bešo, tlogelang go hlwa le išana fase le godimo ka ga tšhelete ye le rego Phafana o le neile yona. Ntlolerole ga e tswale kgoši le gatee. Lena thabelang ge mafelelong sephiri se se utollogile. Ke kgolwa gore le yena Pulane o tlo imologa.	25

[Letl. 74–75]

- 4.2.1 Kgetha karabo ya maleba, o be o fahlele kgetho ya gago ka dintlha TŠE PEDI.
Setongwana ke:
A Molwantšhwa
B Molwantšhi
C Mohlohleletši
D Moanegwathuši (3)
- 4.2.2 Mantšu a ka mošakaneng a bitšwa eng? Ngwala tirišo ya ona go ya ka setsopolwa se. (2)

- 4.2.3 Tšweletša semelo sa Mahlodi go ya ka polelo ya gagwe go tšwa setsopolweng se. Fahlela. (2)
- 4.2.4 Efa meholo YE MERARO ya poledišano go tšwa setsopolweng se. (3)
- 4.2.5 Ponelopele ya gago ke efe mabapi le ditiro tša Setongwane go ya ka polelo ya gagwe ya bobedi setsopolweng se. Ngwala dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.6 Thulano ye e tšwelelago setsopolweng se ke ya mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka lebaka la go kwagala. (2)
- 4.2.7 Hlaloša moya wo o fokago setsopolweng se. (1)
- 4.2.8 Utolla molaetša wa papadi ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA

Mo karolong ye, dipotšišo di tla botšišwa go tšwa go dikanegelokopana tše:

- 'O Moipolai yo a sa Llelwego' – MJ Tauatsoala
- 'A tla a hwa Letswalo' – M Mamabolo

POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo

HLOKOMELA: Araba dipotšišo ka moka tša dikanegelokopana, e lego POTŠIŠO ya 5.1 le ya 5.2

5.1 'O MOIPOLAI YO A SA LLELWEGO' – MJ Tauatsoala**SETSOPOLWA SA I**

'Mogwera, nna o se mpone ge ke ilale. Nka se tsoge ke file mosadi tšhelete ya ka. Ga ke bapale papadi ya mathumašana ka tsela yeo. Mosadi wa ka o a tseba gore o swanetše go loga leano la gore re je. Nna ke no sepela le tšhelete ya ka mabjaleng. Ge ke boa ke nyaka go hwetša sešebo le bogobe di le gona. Go sego bjalo ...'

5

'Le nna monna Molweši, Rebone tšhelete nka se tsoge ke mo file. Nka se etše mašoboro a a hlwelago go fa basadi ba ona tšhelete. Le ge a ka befelwa gagabo go boela a ka se dire.'

'Wena mogwera o tla kwešišana le nna gabotse. Ga se wa swanela go laolwa ke mosadi wa ntepa. Ge a na le molongwana thaka, mo nokele lepara.'

10

'Moo monna Molweši o tloga o e swere! Yola Rebone o bile o na le molongwana.'

'O a di bona tšona tšeo Mmethi, ga ke di rate! Molongwana woo o swanetše go o ripa ka lepara. Le nna mosadi wa ka o tloga a tseba gabotse gore mankana le mahlajana a polelo ke a thibela ka lepara. Bjale wena o tla šitišwa ke eng thaka?'

15

Molweši o be a begela mogweragwe tšeo a sa kego a di dira. O tlogile a begela Mmethi tša ka ntle ga seatla.

[Letl.162–163]

5.1.1 Kgetha karabo ya maleba.

Mohuta wa kanegelokopana ye: 'Moipolai yo a sa Llelwego' ke ya:

- A Botseka
- B Boitshwaro
- C Masetlapelo
- D Lerato

(1)

5.1.2 Setsopolwa se se laetša gore ditiragalo ke tša tikologo ya sebjalebja. Tsopola mohlala O TEE go kgonthišiša se.

(1)

5.1.3 Efa tswalano ya baanegwa ba:

- (a) Mmethi le Molweši
- (b) Rebone le Mmethi

(2)

5.1.4 Mongwadi o tšweletša Molweši e le motho wa mohuta mang setsopolweng se? Efa dintlha TŠE PEDI o be o di fahlele.

(4)

- 5.1.5 Laetša mothalonako lefokong la mafelelo, temaneng ya 1. (1)
- 5.1.6 Polelo ya Molweši setsopolweng se e hlohleletša moya wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.1.7 Mohlohleletši wa kanegelokopana ye ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.8 Bontšha ntlhatebelelo ya mongwadi go tšwa setsopolweng se. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.1.9 Ahlaahla molaetša wo o tšweletšwago ke kanegelokopana ye. Fahlela karabo ya gago. (2)

LE**5.2 'A TLA A HWA LETSWALO' – M Mamabolo****SETSOPOLWA SA J**

Go be go bile le phoko ya gore tlhatlošo yeo ya Phahlaphahla e bile lekgwakgwana pelong ya barutiši ba sekolo seo sa gabo, moo ba ilego ba ikuka go ya go kgopela lebaka la yona go Morena Fannie van Tonder. Bao ba bego ba di dutše kgauswi ba be ba hemile la gore tshehla e be e ikarabetše ka la gore morwa wa Modibe o lebanwe ke go fofišwa ye mengwe ya mephato ka ge a le yo motelele. Ka gona go tseba gabotse gore go nyatša kgoši ke go tloga, barutiši bao ba ile ba inama sa ba tshela. O tsebe gabotse, ngwana wa sebatakgomo sa mebala, gore mehleng ye e be e le mehleng yela khunologo ya boMadiba le bomorwa Hani e sa tšwa go goroga, ka moo ba bangwe ba bana ba Sekhwiri Mmamoso tša bophelo di sa ba bipetše wa segopopua. 5 10

O buše o elelwe gore mehleng yeo dipolaseng barutwana ba sekolo ba be ba fiwa mešomo go ya ka mephato ya bona. O be o tla hwetša ba Mphato wa Bohlano ba pharola dikgopha tšeo di tšilego go thuša go balela ge go agelwa bašomi ba bafsa mengwako, bašemane ba Mphato wa Seswai kua ba gama dipudi mola basetsana bona ba thuša ka go fola mabele. 15

[Letl. 236–237]

- 5.2.1 Kgetha gore tirišo ya seka KHOLOMONG YA A e hlaloša maikutlo a mohuta mang KHOLOMONG YA B go ya ka ditiragalo tša setsopolwa se.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) E bile lekgwakgwana pelong ya barutiši.	A Go makala
(b) Ba inama sa ba tshela.	B Boineelo
(c) Ba bipetše wa segopopua.	C Kgakanego
	D Lenyatšo

(3 x 1) (3)

- 5.2.2 Na ditiragalo tša setsopolwa se di diragala kae? (1)
- 5.2.3 Bontšha ka ntlha E TEE bokamorago bja setsopolwa se. (1)
- 5.2.4 Ponelopele ya gago ke efe mabapi le Phahlaphahla ge a tshedišitšwe mphato? (1)
- 5.2.5 Efa semelo sa Morena Fannie Van Tonder go tšwa setsopolweng se. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.2.6 Na o bona mongwadi a atlegile go tšweletša matseno kanegelokopaneng ye? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 5.2.7 Ahlaahla molaetša wa kanegelokopana ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.2.8 Ahlaahla ka fao mongwadi a atlegilego ka gona go nyalantšha hlogo le diteng tša kanegelokopana ye. (3)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO

Mo karolong ye, dipotšiso di tla botšišwa go tšwa go direto tše:

- 'Wena Lebitla' – OK Matsepe
- 'Steve Biko' – MS Mampane

ELA HLOKO: Araba dipotšišo ka moka tša direto, e lego POTŠIŠO ya 6.1 le ya 6.2.

POTŠIŠO YA 6: DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe

6.1 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

WENA LEBITLA – OK Matsepe

- 1 Pelo o ntlhomola yona mootlwa o se wa e hlaba,
- 2 Ka tša batho ke wena o itemilego.
- 3 Ka go swarwa ke tlala neng le neng,
- 4 O ntlaba gore se sa felego afa o tseba se le ntshe?
- 5 Ja o nwe o khore, ke la mogologolo,
- 6 Leo gona bjale ke le o le phethago;
- 7 Mpa ke ngwana e a beelwa, ke la mogologolo,
- 8 Leo gona bjale ke leo o sa le išego hlogong.
- 9 Ge tša gago go kgoba e le tše di kgobilego -
- 10 Ka wena tlala e ka se kgebe segošane,
- 11 Mohlala woo ke rena re tla bago ba ba thabilego,
- 12 Go bona ge le wena o ehwa la pitšana.
- 13 Gobane ruriruri ke a go botša -
- 14 Ke a rereša, o tla ba wa mpotša.

[Letl. 44]

- 6.1.1 Tsopola mehlala YE MEBEDI ya morumokwano methalothetong ya 5–14 o be o hlaloše gore ke ya mohuta mang. (4)
- 6.1.2 Akaretša diteng tša sereto se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 6.1.3 Laetša thekniki yeo e dirišitšwego mothalotheong wa 4 o be o hlaloše mohola wa yona. (2)
- 6.1.4 Tšweletša keelathalo methalothetong ya 7 le 8 o be o e hlaloše mohola wa yona. (2)
- 6.1.5 Na ke sekapolelo sefe seo moreti a se dirišitšego go tšweletša hlogo ya sereto se. (1)
- 6.1.6 Ntšha sešura mothalotheong wa 14 o be o tšweletše mohola wa sona ka dintlha TŠE PEDI. (2)

- 6.1.7 Hlaloša dikgopolokgolo tšeo di tšweletšwago ke moreti methalothetong ya 3 le 7. (2)
- 6.1.8 Re alele maikutlo a gago mabapi le diteng tša sereto se. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

LE

- 6.2 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

STEVE BIKO – MS Mampane

- 1 Re lobile thari ye ntsho,
- 2 Moriti re amogilwe tšatšing ra šala,
- 3 La re le gadika tšatšilehubedu mahloladipale,
- 4 Ka mahlasedi la re fahla megopolo,
- 5 Gwa gopolwa yena fela mogale'a bagale.
- 6 Re a go gopola motswadimolwi,
- 7 Motswadimolwi molwelatokologo.
- 8 O lwele wa ikgafa wa ikgafela nnete,
- 9 La gago leina ka dipelong le dutše,
- 10 La gago leina le pharetše moreba,
- 11 Go tšwa ga se ga lona,
- 12 Sa lona ke segopotšo, re gopola mahloko.
- 13 Ge ke go gopola ke tlala mantladima,
- 14 Ge ke gopola wena mohu Steve Bantu Biko
- 15 Ke segwa ke a masesane,
- 16 Ge ke go gopola, ke gopola bao ba go dirilego tše mpe ditiro.
- 17 Ka khutšo robala mogale'a bagale,
- 18 Wena mohu Steve Bantu Biko.
- 19 Ka wena Kanana re fihlile,
- 20 Ka la gago lentšu lewatle re tshetše,
- 21 Motsaneng wa dikgoši ka marago ra dula,
- 22 Ra dula tlhenkge ra iketla.
- 23 Ka la gago lehu batho ba a phela,
- 24 Ba phela ka boiketlo ka la gago lehu.
- 25 O rotogetše eng wa phatša maru?
- 26 O theogetše eng wa fatelwa?
- 27 Nkabe lehono o bona,
- 28 O bona tša gago dikenywa,
- 29 Ka mahlo o tsinkela tsinkeditsinkedi,
- 30 O bona tša gago ditiro.

31 Mohu Biko, o mofenyi wa bafenyi,
 32 O mogale'a bagale wena Steve Biko,
 33 O hwetše bjona bogale bja gago
 34 Le nnete yeo bagaditšong ba gago ba e tsebago.
 35 Ka la gago lehu re phela ka tokologo,
 36 Ka tokologo ye, re otlogela mo re go ratago
 37 Malebolebo re a leboga,

 38 Gobane swanisiwani re a swana,
 39 Gohle fihlifihi re a fihla,
 40 Gohle šomišomi re a šoma,
 41 Tšohle swanisiwani re a swana,
 42 Ithobalele ka khutšo Steve Bantu Biko,

 43 Wa gago moya o phele ka go sa felego.
 44 Ina lago le thekge pukunkgekgenene tša histori.

[Letl. 64–65]

- 6.2.1 Efa mohlala wa poeletšothomi ye e tšwelelago temathetong ya 4. (1)
- 6.2.2 Tsopola dibokantšu TŠE PEDI tšeo di tšweletšago bonatla bja Steve Biko temathetong ya 2 seretong se. (2)
- 6.2.3 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša sebopego sa sereto se o lebeletše methalotheto le ditemanatheto tša sona. (3)
- 6.2.4 Akaretša tematheto ya 7 ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 6.2.5 Tšweletša tlemanyithalo yeo e bonagalago temanathetong ya 2 o be o laetše mohola wa yona. (2)
- 6.2.6 Na sereto se ke sa mohuta ofe? Fahlela ka ntlha E TEE. (2)
- 6.2.7 Hlaloša kgopolokgolo ye e tlišwago ke kgetho le tirišo ya sekafoko se 'le pharetše moreba' mothalothehong wa 10. (1)
- 6.2.8 Hlaloša thekniki yeo e tšwelelago mothalothehong wa 8 le 29 o be o fe le tirišo ya yona. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70